

FACITLISTE

ØSTERSØENS PERLE

Side 4-5

1. Hvilke tre "kælenavne" har Bornholm?

Østersøens Perle, Solskinsøen og Klippeøen.

2. Hvilket land ligger Bornholm tættest på?

Sverige.

3. I hvilket farvand ligger Bornholm?

Østersøen

4. Fra hvilken svensk by går hurtigfærgen til Rønne?

Ystad.

5. Hvor gamle er de ældste bornholmske klipper?

1700 millioner år.

6. Hvor stort er Bornholms areal?

588,5 km².

7. Hvor mange mennesker bor der på Bornholm?

Omkring 42.000.

KLIPPERNE

Side 6-7

1. Hvornår sluttede den seneste istid?

For omkring 10.000 år siden.

2. Hvilke tre beviser på istiden finder man på Bornholm?

Vandrebløkke, skurestriber, rundklipper.

3. Hvad kaldes den blanding af jord, sten og grus, som istidens gletsjere efterlod?

Moræne.

4. Hvordan er granit dannet?

Det er flydende klippemateriale (magnum) under Jordens overflade, der er størknet.

5. Hvordan er gnejs dannet?

Under stort tryk under store bjergkæder.

6. Hvorfor hævede Bornholm sig efter istiden?

Istiden store gletsjere havde trykket landet ned, men da de var væk, hævede landet sig.

7. Hvilke fortidsdyr kan se spor efter på NaturBornholm?

Dinosaurer.

DE FØRSTE BORNHOLMERE

Side 8-9

1. Hvornår kom de første mennesker til Bornholm?

Lige efter den seneste istid.

2. Hvilke dyr gik de første bornholmere på jagt efter?

De jagtede bl.a. vildsvin, elge og rensdyr.

3. Hvorfor måtte stenalderfolket på Bornholm bytte sig til våben og redskaber af flint?

Fordi der ikke er ret meget flint på Bornholm.

4. Hvad er helleristninger?

Det er små figurer, der er ridset i klipperne.

5. Fra hvilken periode stammer helleristningerne?

Bronzealderen.

6. Hvad er guldgrubber?

Det er små forgyldte blikfigurer, der blev brugt som offergaver i jernalderen.

7. I hvilken historisk periode blev Bornholm underlagt det danske rige?

Vikingetiden.

KRIG OG FRIHEDSKAMP

Side 10-11

1. Hvem mener man fik opført Hammershus?

Ærkebiskoppen i Lund.

2. Hvornår blev Hammershus bygget?

Midt i 1200-tallet.

3. Hvorfor ville både konge og kirke gerne have magten over Bornholm?

Det gav dem retten til at opkræve skatter.

4. Hvem var Johan Printzensköld?

Det var den svenske repræsentant på Bornholm, der i 1658 af Villum Clausen.

5. Hvem besatte Bornholm under 2. verdenskrig?

Tyskland.

6. Hvorfor bombede russerne Rønne og Nexø den 7. og den 8. maj 1945?

De ville have de tyske soldater til at overgive sig.

7. Hvilket år forlod de russiske soldater Bornholm?

De sidste russiske soldater forlod øen den 5. april 1946.

ERHVERV

Side 12-13

1. Hvad er primære erhverv?

Det er erhverv, hvor man dyrker jorden, fisker og finder råstoffer i jorden - altså landbrug, fiskeri og minedrift.

2. Hvorfor har der tidligere været flere ansatte i primære erhverv på Bornholm end i resten af Danmark?

Fordi man både har dyrket jorden, fisket og - ikke mindst - har udnyttet undergrunden.

3. Hvorfor ligger der ikke så mange gårde inde midt på Bornholm?

Det centrale Bornholm blev tidligere brugt som fælles græsningsareal for øens husdyr. Det blev kaldet Højlyngen.

4. Hvorfor gik det dårligt for det bornholmske fiskeri midt i 1980'erne?

Der blev færre torsk i Østersøen - og man indførte kvoter. Desuden faldt prisen på torsk.

5. Hvilke fisk har rent historisk spillet den største rolle for bornholmerne?

Sild.

6. Hvad er "Sol over Gudhjem"?

Det er røget sil med rå æggeblomme og purløg.

7. Hvorfor er der ikke længere så mange beskæftiget ved de bornholmske stenbrud?

Det er blevet billigere at købe granit til gravsten og kantsten i andre lande.

HAMMERSHUS

Side 14-15

1. Hvilke skatter måtte de bornholmske bønder betale?

De betalte skatter i form af korn, kvæg, smør og andre varer.

2. Hvem gjorde Hammershus til en stærkere fæstning fra 1525 og 50 år frem?

Det gjorde Lübeckerne.

3. Hvornår begyndte man at rive Hammershus ned?

Midt i 1700-tallet.

4. Hvad hedder det store firkantede tårn i slotsgården?

Manteltårnet.

5. Hvad er Kamelhovederne?

Det er en klippeformation i havet ud for Hammershus.

6. Hvem flygtede fra Hammershus i 1661?

Det gjorde Corfitz Ulfeldt og Leonora Christine.

7. Hvad hedder det sted ved Østerlars, hvor man kan blive klogere på middelalderen?

Bornholms Middelaldercenter.

RUNDKIRKERNE

Side 16-17

1. Hvad hedder de fire bornholmske rundkirker?

Østerlars Kirke, Nylars Kirke, Skt. Ols Kirke (Olsker Kirke) og Ny Kirke (Nyker Kirke).

2. Hvorfor ser rundkirkerne ud, som du gør?

De er bygget som fæstningskirker.

3. Hvilken af rundkirkerne er størst?

Østerlars Kirke (Skt. Ols Kirke er højest).

4. Hvad viser kalkmaleriet af dommedag i Østerlars Kirke?

Små djævle, der tvinger de fortabte sjæle ind i en drages mund (Helvede).

5. Hvad kalder man de to øverste etager på Østerlars Kirke - og hvad har de været benyttet til?

2. og 3. stokværk. De har været brugt som magasin, hvor man kunne opvare korn og andre varer og som et sted, hvorfra kirken kunne forsvares.

6. Hvem har ifølge Erling Haagensen opført rundkirkerne?

Tempelriddere.

7. Hvad hedder den film fra 2006 om fire børn, der er på sporet af en tempelridderorden?

Tempelridderens Skat.

BORNHOLMS BYER

Side 18-19

1. Hvad hedder Bornholms største by?

Rønne.

2. Hvad hedder byen, der engang havde en af Danmarks største fiskerihavn?

Nexø.

3. Hvilken by ligger ikke ud til havet?

Aakirkeby.

4. Kører der tog på Bornholm?

Nej.

5. Hvilke to byer på Nordbornholm er næsten vokset sammen?

Allinge og Sandvig.

6. Fra hvilken by afgår den båd, der sejler langs Helligdomsklipperne?

Gudhjem.

7. Hvorfor hedder mange små bornholmske byer noget med "ker" til sidst?

Fordi de er navngivet efter kirken - "ker" betyder kirke.

LANGS KYSTEN

Side 20-21

1. Hvad hedder den store rundklippe, der ligger længst mod nord?

Hammerknuden.

2. Ved hvilke sø kan man prøve Danmarks længste svævebane?

Opalsøen.

3. Hvad er Salomons Kapel?

Det er en kirkeruin på Hammerknuden.

4. Hvad hedder Bornholms største sø?

Hammersøen.

5. Hvad hedder de kendte klippeformationer nord for Gudhjem?

Helligdomsklipperne.

6. Hvad hedder Bornholms sydligste strand?

Dueodde.

7. Hvad er Jons Kapel?

Det er en 22 meter høj klippe, hvor sagnet fortæller, at Jon forkyndte det kristne budskab.

CHRISTIANSØ

Side 22-23

1. Hvad hedder de to største øer i øgruppen Ertholmene?

Christiansø og Frederiksø.

2. Hvor mange mennesker bor der på de to øer?

Omkring 100.

3. Hvad hedder det klippeskær, hvor man finder Danmarks østligste punkt?

Østerskær.

4. Hvorfor blev der bygget et fæstningsanlæg på Christiansø?

Danmark ønskede en base, hvorfra man kunne holde øje med svenskernes færden i Østersøen.

5. Hvor lever de fugle, der ligner pingviner - og hvad hedder de?

På Græsholmen. Det er alke og lomvier.

6. Hvad hedder den eneste gade på Christiansø?

Gaden.

7. Hvor ligger Ertholmenes lille museum?

Ved Lille Tårn på Frederiksø.

NATUREN

Side 24-25

1. Hvad hedder Bornholms største skov?

Almindingen.

2. Hvor stor en del af Bornholm er dækket af skov?

Over 20 procent.

3. Hvad blev det centrale Bornholm brugt til for 200 år siden?

Et område, hvor landmændenes husdyr kunne græsse. Det blev kaldt Højlyngen.

4. Hvad hedder Bornholms højeste punkt - og hvor højt er det?

Rytterknægten, 162 meter over havet.

5. Hvordan er de bornholmske sprækkedale dannet?

Ved at bløde klippedele er borteroderet.

6. Hvor ligger den mest berømte af de bornholmske rokkesten?

Paradisbakkerne.

7. Hvem fik opført Lilleborg?

Den danske konge.

DYR OG PLANTER

Side 26-27

1. Giv eksempler på danske pattedyr, der ikke lever på Bornholm.

Grævling, muldvarp og mosegris.

2. Hvad er en "jylkat"?

Et pindsvin.

3. Hvordan ser en løvfrø ud?

Den er grøn, 4 cm lang og har sugeskiver på fødderne.

4. Hvor lever der grotteedderkopper?

Den Sorte Gryde i Helligdomsklipperne.

5. Hvor finder man et fugleliv, der minder om det på Færøerne og Island?

På Hammerknudens stejle klipper.

6. Hvad er grunden til, at der er så mange forskellige plantearter på Bornholm?

Bornholm har mange forskellige levesteder. Der er bl.a. kølige sprækkedale, lune sydvendte skrænter og små moser og damme.

7. Hvilken sygdom kan man i sjældne tilfælde få fra en skovflåt?

Borreliose.

KUNST OG KULTUR

Side 28-29

1. I hvilken by ligger Olof Høst Museet?

Gudhjem.

2. Hvad hedder den gård, som Oluf Høst malede igen og igen?

Bognemark.

3. Hvor er Martin Andersen Nexø født?

København.

4. I hvilken Bornholms by finder man hans barndomshjem?

Nexø.

5. Hvad hedder Martin Andersen Nexøs to mest berømte romaner?

Ditte Menneskebarn og Pelle Erobreren.

6. Hvordan ser det bornholmske flag ud?

Det er rødt med et grønt kors.

7. Hvem er "de underjordiske"?

Det er små overnaturlige væsner, som bornholmerne tidligere troede på. De underjordiske boede under bakker og gravhøje - og det gjaldt for menneske at holde sig gode venner med de underjordiske, da de ellers kunne finde at snuppe et menneskebarn.

BORNHOLMS FREMTID

Side 30-31

1. Hvor mange bornholmere har et fuldtidsarbejde inden for turisme?

Over 1000.

2. Hvad vil der ske med bornholmernes gennemsnitsalder fra 2010 til 2021?

Den vil ifølge en prognose stige fra 44,5 år til 48,2 år.

3. Hvilke dele af Bornholm vil blive affolket?

Uden for byerne.

4. Hvorfor er der ekstra udgifter forbundet med at bo på en ø?

Transporten af varer og mennesker er dyr.

5. Hvad går ideen med "grøn ø" ud på?

At Bornholm skal have energi fra alternative energikilder som vindmøller, biogasanlæg og halmfyrede kraftværker.

6. Hvor mange km cykelvej er der på Bornholm?

Over 200 km.

7. Hvad hed Joboland tidligere?

Brændegårdshaven.